

ВІДГУК

офіційного опонента – кандидата юридичних наук Петрова Володимира Георгійовича на дисертацію Соцького А.М. «Правове регулювання неповної зайнятості працівників України», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.05 — трудове право; право соціального забезпечення

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Забезпечення прав людини в роки незалежності України постійно було одним із пріоритетних завдань держави. Реальний стан справ у цій сфері породжував та продовжує породжувати все нові наукові пошуки щодо удосконалення правового регулювання забезпечення прав людини. Одним з таких прав виявляється право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку людина вільно обирає або на яку вільно погоджується. Тісно пов'язаною категорією поряд з правом на працю є категорія зайнятості населення. Рівень зайнятості населення віддзеркалює стан економічного розвитку країни, суспільної напруги, впливає на політичну стабільність тощо.

Реформування трудового законодавства торкається і вирішення питань зайнятості населення. Перспективою розвитку національної нормативно-правової бази є врахування міжнародних та європейських вимог та стандартів, зокрема щодо регулювання неповної зайнятості. Слід відзначити, що численні недоліки чинного законодавства негативно впливають на забезпечення зайнятості працівників в Україні, що часто призводить до безробіття, втрати працівниками кваліфікації, проблем у виробництві та ін.

Правовий інститут неповної зайнятості та його проблематика є не новими для вітчизняного законодавства та юридичної науки. В Україні діє значна кількість законодавчих актів, які регламентують правовідносини в цій сфері. Однак, відсутні ґрунтовні наукові роботи, присвячені дослідженню даної проблеми.

Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ

Спеціалізована вчена рада

№ К 08.227.03/44

від «18» лютого 2016 р.

Відтак, в нашій країні назріла необхідність наукової розробки питань, пов'язаних з дослідженням правового регулювання неповної зайнятості працівників, спрямованих на вирішення проблем теоретичного, організаційного і правового характеру.

Враховуючи вищевикладене та зважаючи на відсутність комплексного ґрунтового дослідження даної проблеми в науці трудового права, вивчення питань правового регулювання неповної зайнятості працівників є актуальним та необхідним для вдосконалення правового регулювання в даній сфері. Дисертація Соцького А.М. виконана відповідно до розділу 1 Пріоритетних напрямків розвитку правової науки на 2011-2015 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24 вересня 2010 року № 14-10, комплексної цільової програми Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля й кафедри правознавства «Проблеми розвитку вітчизняного законодавства та імплементації в Україні норм міжнародного та європейського права».

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Надане на рецензування дисертаційне дослідження є фундаментальною та комплексною роботою, присвяченою правовому регулюванню неповної зайнятості працівників, а також виробленню пропозицій щодо його покращення. Розглянувши дисертацію, можна зробити висновок, що автор дійсно провів ґрунтовне комплексне наукове дослідження, що відповідає поставленим меті та завданням.

Методологічною основою дисертаційного дослідження є сукупність методів і прийомів наукового пізнання. Їх застосування характеризується системним підходом, що дає можливість досліджувати проблеми в єдності їхнього соціального змісту і юридичної форми, здійснити системний аналіз правового регулювання неповної зайнятості працівників в Україні. У роботі автор використовував логіко-семантичний, структурно-семантичний, порівняльно-правовий методи, системно-структурний, системно-функціональний методи, метод сходження від загального до окремого,

догматичний метод, метод документального аналізу та класифікації та інші методи наукового пізнання.

Науково-теоретичне підґрунтя для виконання дисертації склали загальнотеоретичні наукові праці, розробки провідних фахівців у галузі трудового права, інших галузевих правових наук. Нормативно-правовим підґрунтям дослідження є Конституція України, міжнародно-правові акти, Кодекс законів про працю України та інші закони України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України, а також підзаконні нормативно-правові акти, які регулюють питання зайнятості населення. Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять узагальнення практичного застосування норм закону та підзаконних актів, політико-правова публіцистика, довідкові видання, статистичні дані, наукові праці фахівців у галузі трудового права та права соціального забезпечення тощо.

Фундаментальність та комплексність роботи проявляється у всебічному та поступовому вивченні дисертантом предмету дослідження. Починаючи роботу з розгляду загальнотеоретичної характеристики неповної зайнятості працівників, автор поступово досліджує її принципи та гарантії та аналізує функції, мету та завдання неповної зайнятості, а також напрямки оптимізації й удосконалення правового регулювання неповної зайнятості працівників в Україні.

Викладені в дисертації погляди автора на проблеми правового регулювання неповної зайнятості працівників є достатньо обґрунтованими, зроблені висновки та визначені поняття мають відповідний ступінь наукової новизни. Всебічність зробленого аналізу підтверджується достатньою кількістю використаних автором наукових, інформаційних та правових джерел.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першою спробою комплексно, з використанням сучасних методів пізнання, з урахуванням новітніх досягнень науки трудового права дослідити правове регулювання неповної зайнятості працівників в Україні. Інноваційне значення рукопису пояснюється також своєчасною постановкою проблеми, ретельним

аналізом нових ідей, вивченням зарубіжних тенденцій розвитку правової регламентації в досліджуваній сфері.

До найбільш вагомих результатів дисертаційного дослідження можна віднести: 1) усунення недоліків понятійного апарату в досліджуваній сфері та надання власних визначень таких термінів як: «повна» та «неповна» зайнятість (с. 21, 22), «функції неповної зайнятості як правового інституту» (с. 138), «принципи інституту неповної зайнятості» (с. 140) та інших; 2) встановлення ознак неповної зайнятості працівників: робочий час за такої зайнятості є меншим від норми, передбаченої законодавством; встановлення неповної зайнятості на основі договору між працівником та роботодавцем або на підставі колективного договору; здійснення оплати пропорційно відпрацьованого часу або виробітку; неповна зайнятість не тягне за собою обмеження обсягу трудових прав працівника; може мати місце як з ініціативи робітника, так і роботодавця (с. 64); 3) визначення шляхів оптимізації та удосконалення неповної зайнятості: а) визначення поняття вимушеної неповної зайнятості в Законі України «Про зайнятість населення», а саме: «вимушена неповна зайнятість — зайнятість працівника на умовах неповного робочого часу за умови, коли особа бажає працювати на умовах повного робочого часу на підходящій роботі у даного роботодавця чи здійснює пошук підходящої роботи на умовах повного робочого часу у іншого роботодавця»; б) внесення змін у ч. 3 ст. 15 Зауону України «Про зайнятість населення», шляхом доповнення даної частини пунктом 19 наступного змісту: «Основними напрямками державної політики у сфері зайнятості населення є: ... 19) протидія вимушеній неповній зайнятості»; в) доповнення до категорії осіб, яким роботодавець зобов'язаний за їх бажанням встановити неповний робочий день, або тиждень учнів, курсантів, студентів навчальних закладів, що поєднують роботу з навчанням без відриву від виробництва шляхом внесення відповідних змін у ст. 202 Кодексу законів про працю, доповнивши останню з наступним положенням: «На прохання осіб, зазначених у частині 1 даної статті, власник або уповноважений ним орган зобов'язані встановити неповний робочий день або

неповний робочий тиждень. Залучення вказаних осіб до надурочних робіт та робіт у нічний час без їх згоди забороняється» (с. 207).

У дисертації комплексно та ґрунтовно досліджено нормативно-правове регулювання неповної зайнятості працівників, розкрито зміст та недоліки основних нормативних джерел у даній сфері.

Важливе значення для покращення зайнятості працівників має система принципів їх неповної зайнятості (підрозділ 2.2).

На особливу увагу заслуговують запропоновані автором конкретні пропозиції по удосконаленню законодавства: а) змінення п. 6 ст. 36 Кодексу законів про працю України шляхом доповнення наступного положення і викладення відповідного пункту в наступній редакції «Підставами припинення трудового договору є:... б) відмова працівника від переведення на роботу в іншу місцевість разом з підприємством, установою, організацією, а також відмова від продовження роботи у зв'язку із зміною істотних умов праці, за виключенням зміни умов праці з повної зайнятості на неповну чи в зворотному порядку;...»; б) внесення відповідних змін до законодавства України, а саме в Кодекс законів про працю України внести статтю 56-1 під назвою «гарантії працівників при неповній зайнятості», в яку імплементувати досліджувані положення Директиви Про Рамкову Угоду про неповну зайнятість, що укладено між UNICE, СЕЕР та ETUC; в) зміна положення п. 11 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про зайнятість населення» шляхом викладення в наступній редакції: «неповна зайнятість – зайнятість працівника, який працює за трудовим договором, нормальна тривалість робочого часу якої менша на одну п'яту від нормальної тривалості робочого часу працівників, зайнятих повний робочий час, що встановлена в законодавстві чи в колективних договорах та угодах та які перебувають в порівняльній ситуації» тощо (с. 218).

Не менш важливими для покращення правового регулювання неповної зайнятості працівників є й інші висновки, зроблені автором дисертації.

Апробація роботи. Основні результати дисертаційного дослідження викладені у п'яти статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України,

одній статті – у науковому виданні іншої держави, а також у двох тезах доповідей і повідомлень на науково-практичних конференціях. Вивчення дисертаційного дослідження та його автореферату дає підстави для твердження про ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації. Оформлення дисертаційного дослідження зауважень не викликає.

Усе вищезазначене дозволяє зробити висновок, що дисертаційне дослідження Соцького А.М. написане на високому теоретичному рівні, має значну наукову та практичну цінність. Автором сформульовані положення, що мають важливе значення для вдосконалення правового регулювання неповної зайнятості працівників в Україні. Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес у науково-дослідній сфері, у правотворчості, у правозастосовчій діяльності компетентних суб'єктів, а також у навчальному процесі вищих навчальних закладів.

Надаючи загальну позитивну оцінку дисертаційному дослідженню, варто вказати на окремі недоліки та дискусійні положення, що містяться в тексті роботи.

1. Не зовсім чітко автором розкрито сутність неповної зайнятості, яке фактично представлено як зайнятість працівника протягом робочого часу, меншого від норми, встановленої законодавством, за власною ініціативою на підставі суб'єктивних факторів або за ініціативою роботодавця на підставі об'єктивних факторів, зумовлена трудовим чи колективним договором, що оплачується згідно відпрацьованого часу чи виробітку і не тягне за собою обмеження обсягу прав працівника, наданих йому трудовим законодавством та Конституцією України (с. 63). Адже, не лише законодавством встановлюються норми робочого часу, але і трудовим договором, колективними договорами тощо. Крім того, згадування про суб'єктивні та об'єктивні фактори є недоречним, оскільки у кожній стороні трудових правовідносин можуть бути обидва види факторів для застосування неповної зайнятості. Тому доцільно уточнити визначення неповної зайнятості працівника.

2. Пропозиція автора щодо встановлення обов'язку роботодавця щодо сплати мінімальних страхових платежів за загальнообов'язковими видами державного соціального страхування за осіб, що працюють на умовах неповної зайнятості, а також зміна розміру мінімальних страхових платежів (с.210), потребує додаткової аргументації. На наш погляд, втілення у життя авторської пропозиції може спричинити і негативні наслідки. Зокрема, якщо у Пенсійний фонд повинна сплачуватися сума у повному розмірі, праця на двох роботах в умовах неповної зайнятості для працівника буде забезпечувати більше соціальних гарантій, ніж праця на повну зайнятість.

3. Не зовсім точним та правильним є висновок здобувача про необхідність доповнення Кодексу законів про працю України ст. 221-1 відносно запиту працівника щодо порушення його трудових прав (с.212). Адже, такі самі можливості надає законодавство про звернення громадян, за порушення якого також настає адміністративна відповідальність. Доречніше було встановити конкретні строки для розгляду подібного запиту, зосередити увагу на усуненні причин та умов, що спричиняють порушення прав працівників, які працюють в режимі неповної зайнятості тощо.

4. Не досить повно розкрито особливості зайнятості населення (с.214). Погоджуючись з тим, що зайнятість регулюється нормами трудового права України, поза увагою автора залишились нормативно визначені ознаки зайнятості, визначені Законом України «Про зайнятість населення». У зв'язку з цим слід уточнити ці особливості зайнятості населення.

Наведені спірні точки зору і висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка носить самостійний і творчий характер, має наукову і практичну цінність. Наявність дискусійних питань, насамперед, характеризує складність і актуальність досліджуваної теми та власний підхід до її розгляду дисертантом. В дослідженні автору вдалося досягти його мети.

Усе викладене дає підстави для висновку про те, що дисертаційне дослідження Соцького Андрія Михайловича «Правове регулювання неповної

зайнятості працівників України» є завершеною працею. Враховуючи досягнення автором мети та задач дослідження, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати щодо розкриття сутності та змісту правового регулювання неповної зайнятості працівників, беручи до увагу те, що в роботі наведено висновки, які сприятимуть вдосконаленню норм трудового права, в яких знаходять своє втілення відповідні правові засади, то є всі підстави відмітити, що дисертація А.М. Соцького відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, а її автор заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.05 - трудове право; право соціального забезпечення.

Офіційний опонент:
Кандидат юридичних наук

В.Г. Петров